

Nr 361.

Av herr **Vennerström m. fl.** om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 127, angående tillfällig höjning av postavgifterna.

I proposition nr 127 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att besluta följande tillfälliga höjning av postavgifterna:

att för inrikes brev, brevkort och korsband — med undantag av de i 11 § 1 mom. av förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter omförmälda utgivarkorsband — ävensom för inrikes postanvisning och postförskott skall, jämte i övrigt fastställda avgifter, utgå en särskild tilläggsavgift, utgörande

för lokalbrev	1 öre
» annat inrikes brev	2 »
» enkelt brevkort	1 »
» dubbelt brevkort	2 »
» korsband	1 »
» postanvisning eller postförskott	5 »

att, utan ändring av vad för närvarande gäller i fråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med	40 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med	65 »
» » 3 » » 5 »	90 »
» » 5 kilogram, med 90 öre för de första 5 kilogrammen	
och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav,	
att dessa bestämmelser skola träda i kraft den 1 juli 1917, samt	
att, med ändring av vad i den till innevarande års riksdag avlätna	
propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1918	

föreslagits i fråga om beräkning av postverkets inkomster, beräkna desamma till 38,150,000 kronor.

Den föreslagna höjningen av postavgifterna är uteslutande dikterad av hänsynen till statskassans behov av ökade inkomster, särskilt för finansiering av den till 24 miljoner kronor beräknade krigstidshjälpen. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle förhöjningen å postavgifternas olika konton inbringa följande summor: brev kronor 2,495,268; brevkort kronor 342,500; korsband kronor 336,132; postanvisningar och postförskott kronor 512,270; paket kronor 748,527; summa kronor 4,434,757 eller, efter vederbörliga avdrag, i runt tal 4 miljoner kronor. Det låter sig icke bestridas, att statskassan i dessa tider behöver större inkomster än någonsin för att möta alla de krav som ställas. Det ligger ock tämligen nära till hands, att finansministern, då han med ljus och lykta letat efter alla upptänkliga skattekällor, fäst sina blickar vid postverkets lukrativa affär. Men för detta enda skäl, behovet av ökade statsinkomster, får icke förbises den mångfald tungt vägande skäl emot postavgifternas förhöjning. Motargumenten äro i själva verket så starka, att en bestämd opposition måste resas mot den av Kungl. Maj:t föreslagna indirekta beskattningen.

Såväl departementschefen som generalpoststyrelsen ha medgivit, att postverket först och främst har skyldigheten att för allmänheten i all möjlig mån underlätta postutväxlingen, och att för den skull postavgifterna böra hållas så låga som med ett skäligt driftresultat för postverket kan anses förenligt. De vilja därför icke under normala tider vara med om en åtgärd, som de anse i nuvarande abnorma läge vara av behovet påkallad. Icke ens i en abnorm situation synes det enda argumentet för förhöjning kunna uppväga de många emot. Den indirekta beskattningen i allmänhet är djupt osympatisk ur skatterättfärdighetens synpunkt. Detta sista projekt till indirekt beskattning är intet undantag från regeln. Särskilt förhatligt för den korresponderande allmänheten är brevportots höjning, som beräknas ta lejonparten av de 4 miljonerna. Men även förhöjningen i avgifterna för paket, korsband och postanvisningar kunna verka nog så ojämnt betungande på såväl enskilda som vissa icke minst av den mindre bemedlade allmänheten anlitade affärsföretag, vilka på grund av de oerhört ökade driftkostnaderna redan förut laborera med tillräckligt stora svårigheter.

Från den stora allmänhetens sida riktar sig helt visst den starkaste oppositionen mot brevportots förhöjning till respektive 12 öre och 6 öre. Ett sådant steg är ett i ordets riktiga bemärkelse reaktionärt steg. Kungl. Maj:t vill gå tillbaka till vad som gällde tiden före 1884, det år, då de

ännu i det väsentliga gällande postbefordringsbestämmelserna godkändes. Redan 1857 hemställde generalpoststyrelsen, att portoavgiften för vanliga brev skulle nedsättas till 10 öre. I en samma år avlämnad proposition föreslog Kungl. Maj:t portosatsens sättande för tillfället till 12 öre. På grund av postverkets dåliga finansiella ställning kunde icke en större nedsättning komma ifråga. Men Kungl. Maj:t uttalade sin förhoppning, att den av generalpoststyrelsen tillstyrkta nedsättningen, vars fördelar ur synpunkten av såväl lindring i avgifter för de brevväxlande som lättnad vid avgifternas beräkning och enkelhet i räkenskaperna erkändes, skulle inom en icke avlägsen tidrymd kunna åvägabringas. Och i skrivelse den 30 jan. 1858, däri riksdagen besvarade den kungliga propositionen, framhöll även riksdagen önskvärdheten av en nedsättning. I en proposition av år 1884 var Kungl. Maj:t färdig att föreslå den länge påtänkta och eftersträfvade nedsättningen till 10 öre.

Ur finansministerns motivering år 1884 kunna anföras några synpunkter, som äro av intresse för belysning av Kungl. Maj:ts postbefordringsproposition av 1917. Som skäl för nedsättningen åberopades, att postverkets ekonomiska ställning betydligt förbättrats, att sänkningen av brevportot skulle stimulera brevväxlingen och därigenom i längden öka postverkets inkomster samt att brevväxlingen tagit ett sådant oerhört uppsving (en ökning av 547 % från år 1858) att en minskning i brevportot skulle sträcka sina verkningar till mycket vida kretsar och bereda en ingalunda föraktlig lindring i avgiften för mindre bemedlade. Vidare betonade departementschefen, att Sverige befann sig i en ogynnsam ställning till flertalet av Europas länder, i det att, med undantag för en del länder, där skrivkunnigheten var mycket skral, inrikes brevportot i hela Europa var lägre än i Sverige och mångestädes till och med lägre än det av Kungl. Maj:t föreslagna nedsatta portot. Sin principiella grundsyn på frågan klargjorde departementschefen i dessa ord: »Jag har förut vid åtskilliga tillfällen framhållit som min åsikt, att, när postverkets inkomster visade sig större än som erfordrades för utgifterna, de uppkomna överskotten i första hand borde tagas i anspråk för att, jämte utvidgade tillfällen till postutväxling, i den mån sådana kunna vara påkallade, bereda skäliga nedsättningar i portosatserna, samt att först då berättigade anspråk i dessa hänseenden blivit tillgodosedda, borde ifrågakomma att för övriga statsutgifter bestridande beräkna tillskott av postmedlen». De anförda skälen för den 1884 föreslagna och antagna portonedsättningen ha sin giltighet allt fort. Och ingen torde heller kunna bestrida den allmänna giltigheten

i de uppdragna principiella grundreglerna för postverkets skötsel. Enligt dem är, som senare skall visas, en ytterligare nedsättning i portosatserna mera befogad än en höjning.

Långt in i våra dagar har ock riksdagen i det stora hela uttalat sitt instämmande i 1884 års grundprinciper. Det skedde senast år 1916 vid behandlingen av Olofssons i Digernäs motion om höjning av det lokala brevportot till 10 öre. I det enhälliga bevillningsutskottsbetänkandet, som av riksdagens båda kamrar godkändes, gjordes bl. a. de allmänna reflexionerna, att en höjning överhuvud av en gång fastställda befodringsavgifter måste grunda sig på synnerligen starka skäl. Såsom affärsdrivande verk har postverket att tillgodose två intressen, dels allmänhetens betjänande, dels det finansiella statsintresset. Man borde kunna fastslå, att en höjning överhuvud av en postbefodringsavgift bör förutsätta bland annat, å ena sidan att en motsvarande ökad inkomst för statsverket kan med säkerhet beräknas inflyta, och å andra sidan att den korresponderande allmänhetens berättigade intressen icke åsidosätts. Att ökade befodringsavgifter skulle inbringa den beräknade inkomstökningen kunde icke utan vidare anses säkert. Ur synpunkten av allmänhetens intresse kunde anföras, att utvecklingen går i riktning mot nedsättning i portoavgifterna, så långt affärsmässiga och statsfinansiella hänsyn medgiva. För en i direkt motsats till denna tendens gående åtgärd att höja ett visst porto borde sålunda synnerligen vägande skäl vara förebragta.

Alltifrån departementschefens uttalande 1884, genom bevillningsutskottets enhälliga betänkande 1916 och fram till departementschefens och generalpoststyrelsens uttalande 1917 har sålunda den principen för postbefodringsavgifternas beräkning fastslagits, att avgifterna böra hållas så låga som med ett tillfredsställande driftresultat är förenligt. Ur denna principiella synpunkt sett är under postverkets nuvarande ekonomiska ställning en nedsättning i portosatserna mera på sin plats än en höjning. Postverkets ekonomi har en lång tid varit minst sagt lysande. Det till statskontoret inlevererade överskottet var kronor 636,385 år 1901, kronor 809,566 år 1902, kronor 1,394,401 år 1903, kronor 1,927,965 år 1904, kronor 2,079,775 år 1905, kronor 2,307,254 år 1906, kronor 2,108,804 år 1907, kronor 946,282 år 1908, kronor 1,530,242 år 1909, kronor 1,366,577 år 1910. Sedan dess har förbättringen i postverkets finanser fortskridit i än hastigare tempo. Den under de första krigsmånaderna vållade rubbningen var hastigt övergående.

År 1911 var det verkliga vinstöverskottet kronor 3,121,296, utgörande icke mindre än 30.2 % på postverkets under året i medeltal disponibla kapital, kronor 10,317,915. År 1912 var överskottet kronor 3,747,852 eller 34.3 % på kapitalet. År 1913 var överskottet kronor 4,233,045 eller 35.9 % på kapitalet. År 1914 var överskottet 3,909,857 eller 31.3 % på kapitalet. År 1915 var överskottet kronor 5,041,782 eller 35.9 % på kapitalet. År 1916 var överskottet kronor 6,647,400 eller 45.84 % på kapitalet.

Vinststegringen är som synes utomordentligt stor. En del av de senaste årens vinster äro tvivelsutan att räkna som speciella krigskonjunkturvinsten. Men å andra sidan bör det kommas ihåg, att postverket i vissa fall haft betydligt ökade utgifter på grund av kriget. Sverige har varit ett transitoland för krigsfångeförsändelser, vilka enligt gällande internationella postfördrag äro fritagna från alla slags postavgifter. Utväxlingen av krigsfångepaket var 1914 mycket ringa, blott 8,787 paket. Men 1915 steg den till sammanlagt 1,132,782 paket i båda riktningarna mellan Tyskland och Ryssland. Antalet krigsfångepostanvisningar, som passerade över Sverige var samma år 852,194 på ett belopp av kronor 10,889,000. Det torde få anses som alldeles visst, att det väsentliga av postverkets årliga vinst kommer att stå kvar, när kriget slutar. Vid återgången till normala tider är sålunda en sänkning av postportot väl motiverat med hänsyn till att inkomsterna i så hög grad överstiga driftkostnaderna. Att återigen under kristiden påyrka portosatsernas höjande är så mycket mer omotiverat som postverket tack vare kriget har haft mera lysande driftresultat än någonsin förr. Det är tillräcklig eftergift åt de statsfinansiella intressena, om man yrkar, att portosatserna böra bibehållas vid status quo. En höjning nu är knappast annat än uppskörtning.

En hänvisning till att andra stater under kriget vidtagit höjningar ger icke ett tillfredsställande motiv för samma åtgärd i Sverige. Alla de krigande staterna böra utan vidare föras ut ur diskussionen. För krigets förande behöva de sådana enorma inkomster, som de neutrala staterna icke tillnärmelsevis äro i behov av. För övrigt bör det observeras, att portosatserna i de krigförande länderna även efter höjningen näppeligen äro högre än i Sverige, om man tar hänsyn till den utländska valutans fall; före kriget befann sig ju Sverige i frågan om postavgifternas storlek på toppunkten. I de neutrala länderna Holland och Schweiz, till vilka generalpoststyrelsen och departementschefen hänvisa, har brevportot icke alls blivit höjt. Avgifterna för paket och postanvisningar äro i Holland och Schweiz även efter höjningarna

mindre än i Sverige. Den omständigheten att Norge och Danmark planera höjningar är för Sverige intet skäl att ta efter. Postverkens ekonomiska ställning i Norge och Danmark är helt olika mot i Sverige. År 1915 hade norska postverket en inkomst på ett par hundra tusen kronor, och det danska postverket drogs med en förlust på över 1 miljon kronor. Endast i det fall, att det svenska postverket befunne sig i samma ekonomiska läge kunde det bli resonemang på allvar om förhöjning.

Det sägs nu helt mjukt av departementschefen, att förhöjningen är avsedd att gälla bara under krigstiden, med undantag möjligen för paketavgifterna. Det talet låter ju så vackert. Men blir väl en skatt, den må vara hur osympatisk som helst, införd, så är det tusen svårigheter att få den avskaffad. Orsaken, varför den kom till, må falla bort. Alltid uppstår det något hål, där just de skatteinkomsterna nödvändigtvis måste stoppas även i fortsättningen. Antages Kungl. Maj:ts förslag, så får man nog finna sig i att ha den extra beskattningen kvar, sådan som den finansiella situationen i Sverige kommer att arta sig efter kriget.

Med denna motivering hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 127, om höjda postbefordringsavgifter.

Stockholm den 28 mars 1917.

Ivar Vennerström. C. O. Johansson. Magnus Bengtsson.

Carl Lindhagen. Christian Ericson. C. Winberg.

J. Björling.
